

Danish University Colleges

Man kan ikke få to valg for ét valgs pris

Buch, Roger

Publication date:
2019

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Buch, R. (2019, maj 15). Man kan ikke få to valg for ét valgs pris. Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. <https://www.dmjx.dk/aktuelt/viden/man-kan-ikke-faa-to-valg-for-et-valgs-pris>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Man kan ikke få to valg for ét valgs pris

Statsministeren har fået urimelig hård kritik for at spilde penge ved at vælge to valgdage. Til gengæld er der grund til at se kritisk på at kommunerne nedlægger valgsteder. Det skaber demokratisk fattigdom, som rammer de svage i samfundet.

Roger Buch. Foto: Farzad Soleimani.

af Roger Buch d. 15.05.2019 i Viden

DMJX VALGCENTER

Statsminister Lars Løkke Rasmussen er blevet kritiseret for, at spilde skatte kroner ved at udskrive Folketingsvalget 5. juni 2019, så det kommer kun 10 dage efter valget til Europaparlamentet. Hvorfor betale for to valg, når vi kunne få to valg for ét valgs pris?

Først og fremmest fordi vi ikke kan få to valg for et valgs pris! Det kræver selvfølgelig mere materiel og personale, at afvikle to valg. Der skal bruges flere stemmebokse, stemmesedler, mere personale til afvikling og optælling osv. Det største problem er imidlertid, at EP-valg og folketingsvalg har to forskellige vælgerkorps. Der er flere vælgere ved valg til EP-valget, fordi udenlandske statsborgere fra EU-landene, som har fast bopæl i Danmark, kan stemme, hvilket de ikke kan ved Folketingsvalget. I 2014 hvor der var både EP-valg og folkeafstemning om Patentdomstolen – folkeafstemninger har samme vælgerkorps som folketingsvalg - var der en forskel i vælgerkorpene på 16.663 vælgere (henholdsvis 4.124.696 og 4.141.329 vælgere).

Forskellen kan forekomme lille, men da fejl i valghandlingen skal undgås, så vidt det overhovedet er muligt, har det den konsekvens, at valgene afholdes som to fuldstændigt separate valg men to stemmelokaler, to udleveringer af stemmesedler og to adskilte stemmeoptællinger osv. Derved forsvinder meget af den stordriftsfordel, som opnås ved kommunalvalg og regionsrådsvalg, der holdes samme dag, men som har nøjagtig samme vælgerkorps. Der havde dog kunnet spares lidt ved fælles valgdag for EP og folketingsvalg - formentlig omkring 50-60 mio. kr. hvilket er cirka halvdelen af prisen på ét valg.

<http://nyheder.tv2.dk/politik/2019-05-07-det-koster-millioner-at-holde-to-valg-men-loekke-faar-ros-for-beslutningen>

<https://www.mm.dk/tjekdet/artikel/spilder-loekke-120-millioner-kroner-ved-ikke-at-afholde-de-to-valg-paa-samme-dag>

Et fælles EP-valg og folketingsvalg vil desuden have en klar demokratisk omkostning: langt mindre opmærksomhed på EP-valget. Et skrækscenarie er valget i 2001, hvor Poul Nyrup Rasmussen placerede et folketingsvalg oven i kommunal- og amtsrådsvalget. Konsekvensen var at kommunal- og amtsrådsvalget gled fuldstændig i baggrunden især i de landsdækkende medier. Der blev ikke megen reelt kommunalpolitisk debat, og fokus på de problemer, som kommuner og amter dengang kæmpede med. Det samme er også sket ved de kommende valg, hvor EU og Europaparlamentet overskygges af folketingsvalget, men i dagene op til den 26. maj vil der dog stadig kunne blive næsten fuld fokus på EP- valget og de europæiske udfordringer. Så det er godt at Statsministeren valgte IKKE at spare penge på demokratiet ved at slå valgene sammen.

I kommunerne er der omvendt gennem de seneste 20 år gennemført økonomiske mange besparelser på valgene. Besparelserne er opnået ved at nedlægge valgsteder og udviklingen er meget kraftig: fra mere end 1.900 valgsteder i 1998 til kun 1.384 valgsteder ved valgene 26. maj og 5. juni 2019. Nedgangen er især sket efter kommunalreformen, som blev gennemført 1. januar 2007, og som i forhold til valgstederne slog igennem ved folketingsvalget 13. november 2007, på samme måde som kommunalreformen har haft betydning for antallet af skoler, biblioteker, ældrecentre mm. i kommunerne.

Tabel. Antal valgsteder ved folketingsvalgene 1998-2019, samt antal nedlagte valgsteder

Valgår	Valgsteder	Nedlagte valgsteder
1998	1.918	.
2001	1.899	÷ 19
2005	1.877	÷ 22
2007	1.645	÷ 232
2011	1.450	÷ 195
2015	1.389	÷ 61
2019*	1.384	÷ 4

*2019 er foreløbige tal for EP-valget fra KMD, antallet vil formentlig være det samme ved Folketingsvalget

Der er tre problemer ved udviklingen. For det første er de færre valgsteder med til at gøre lokalsamfundene svagere. Det er langt fra så vigtigt som nedlæggelsen af skoler, biblioteker, råduse osv., men det er et symbolsk tegn på nedprioriteringen af lokalsamfundene. Skolen, biblioteket, måske også købmanden og Brugsen er lukket, og nu lukker også valgstedet.

For det andet svækkes valgdeltagelsen, når afstanden til valgstedet øges. Både dansk og international forskning viser, at jo længere afstanden er til valgstedet, des mindre er chancen for, at en vælger stemmer. Og afstandene til valgstederne er blevet markant større, de dækker nu flere vælgere og et større geografisk område. Danmarks Statistik viste i 2017, at den gennemsnitlige arealstørrelse på valgdistrikter siden 2005 er vokset med 35 procent fra i gennemsnit 23 kvadratkilometer til 31 kvadratkilometer. Rent fysisk er valgstedet altså rykket længere væk for mange borgere.

<https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2017/2017-11-21-Stor-forskel-paa-hvor-langt-der-er-mellem-valgstederne>

Tiden og besværet ved at stemme har altså betydning for, om vi stemmer. Effekten af 534 eller 28 pct. færre valgsteder skal dog ikke overdrives, da det selvfølgelig er de små valgsteder som lukker, og derved er det en lille andel af borgerne, som får længere til valgstedet – men den negative effekt er der uden tvivl. Og det gælder ved alle valg: kommunalvalg, regionsrådsvalg, folketingsvalg, folkeafstemninger og EP-valg, da valgets infrastruktur er den samme ved alle valg. Endnu vigtigere er det, at der vil være en klar social slagside. Borgere uden bil, borgere med lave indtægter, ældre borgere og handicappede er nogle af de grupper, som især rammes af den øgede afstand til valgstederne. Danmarks førende valgforsker Kasper Møller Hansen peger også på hvordan brevstemmer ødelægger det sociale omkring afstemningen: at mand og kone går ned og stemmer sammen, at børnene er med og oplever demokratiets festdag, at forældrene tager det voksne hjemmeboende barn med ned og stemmer, hvilket med stor sandsynlighed ellers ikke var sket:

<https://jyllands-posten.dk/politik/ECE11381612/flere-brevstemmer-ved-valget-kan-vaere-skidt-for-demokratiet/>

Brevstemmer undergraver demokrati som en fælles ting, som en social institution, hvilket kun ville blive endnu værre med digital afstemning, hvilket grundloven dog heldigvis umuliggør.

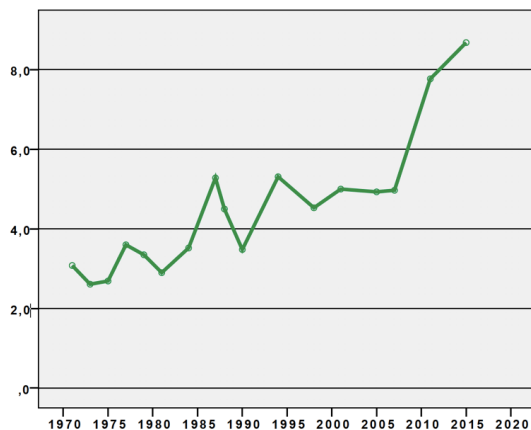
Det tredje problem er, at kommunerne måske slet ingenting har sparet. Kommunerne kan eksempelvis få øgede udgifter til transport af ældre vælgere, men langt vigtigere er, at vælgere måske vælger at brevstemme. Det er en udvikling, som kommunerne selv har skubbet på, med både opfordringer, og bedre mulighed for at brevstemme. Dette er demokratisk godt, og kan afdæmpe de negative følger af færre stemmesteder, men omvendt er det en økonomisk MEGET dårlig forretning. En almindelig stemme på valgdagen koster cirka 25-30 kr. inklusiv alle kommunens udgifter til valget, mens en brevstemme koster omkring 100 kr. altså fire gange så meget.

<https://fagbladet3f.dk/nyheder/d3d15a57d12d4cbb86413ec17d792f65-20150618-brevstemmer-koster-fire-gange-saa-meget>

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/valg/kv13/brevstemmer-koster-kommuner-kassen>

Over de seneste folketingsvalg er der blevet omkring 140.000-150.000 flere brevstemmer, hvilket har kostet kommunerne 14-15 mio. kr., hvis der regnes med en pris på 100 kr. pr. brevstemme. Et yderligere problem ved brevstemmer er, at de øger risikoen for fejl, fordi vælgerne ikke får en stemmeseddel, men derimod blot skal stemme på et blankt stykke papir. Uanset både pris og kvalitet, så er der over de seneste valg sket en eksplosion i antallet af brevstemmer, fra tidligere typisk 4-5 pct. til 7,8 pct. i 2011 og 8,6 pct. i 2015.

Figur. Brevstemmeprocenten 1971-2015

Udviklingen har formentlig spist en stor bid af den økonomiske gevinst ved at lukke valgsteder. I en tid hvor der tales meget om politisk krise, kan man alt i alt spørge sig selv: hvis ikke vi har råd til to valg inden for 10 dage og mange valgsteder – er vores demokrati så ikke blevet ramt af en demokratisk fattigdom, som oven i købet især går ud over gamle, fattige og handicappede?

Brug for en ekspert i valgkampen?

Roger Buch og en række af andre forskere og faglige medarbejdere står til rådighed for pressen i valgkampen.

[Se vores ekspertliste her](#)

Du kan også læse de øvrige klummer, som er udgivet fra DMJX Valgcenter under valgkampen

[Læs alle vores valgklummer her](#)

Kategori: [Viden](#)

Forfatter

Roger Buch

Forsker i samfundsvidenskab ved DMJX og ekspert i kommunalpolitik.

[Profil](#)

Tidligere parti- og kommunalforsker ved Syddansk Universitet. Forfatter til bogen "Den vigtigste politik. Kommuner, valg og journalistik".

Andre indlæg af samme forfatter

Nye kommunale regler vil fælde Paludan	9.05.2019	Viden
Hvor svært kan det være? (valg-klumme)	11.06.2015	Holdninger
Danmarks demokratiske underklasse (valg-klumme)	4.06.2015	Holdninger